

تقدیر ایران از موضع یمن

وزیر امور خارجه ایران در دیدار رئیس هیئت مذاکره کننده دولت نجات ملی یمن از موضع قوی و مقتدرانه انصارالله در حمایت از مردم مظلوم فلسطین تقدیر و تشکر کرد. «محمد عبدالسلام» سخنگو و رئیس هیئت مذاکره کننده دولت نجات ملی یمن روز دوشنبه با «حسین امیرعبداللّه‌یان» وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران دیدار و گفت‌وگو کرد. در این دیدار امیرعبداللّه‌یان ضمن اعلام حمایت جمهوری اسلامی ایران از صلح در یمن و ابراز خرسندی از روند رو به پیشرفت مذاکرات یمن و عربستان سعودی، تاکید کرد: جمهوری اسلامی ایران همواره از خواست و اراده مردم یمن پشتیبانی می‌کند. وزیر امور خارجه ایران همچنین در این دیدار از موضع قوی و مقتدرانه انصارالله در حمایت از مردم مظلوم فلسطین تقدیر و تشکر کرد. رئیس هیئت مذاکره کننده دولت نجات ملی نیز از حمایت‌های سیاسی مداوم جمهوری اسلامی ایران از جبهه مقاومت تقدیر کرد و وزیر امور خارجه ایران را در جریان آخرین تحولات صلح در یمن قرار داد.

اعتماد بین افغانستان و ایران

سرپرست وزارت خارجه افغانستان می‌گوید، توطئه‌هایی را که دشمنان اسلام و دشمنان افغانستان ایران برای ایجاد فاصله میان دو کشور به راه انداخته بودند، ناکام مانده و اعتماد بین تهران و کابل حاکم است. «امیرخان متقی» وزیر امور خارجه حکومت افغانستان در دیدار با تجار ایران و افغانستان در مشهد، از اعتماد بین تهران و کابل سخن گفت. متقی که هفته گذشته به منظور شرکت در «نشست بین‌المللی تهران در خصوص فلسطین» به ایران سفر کرده بود، در سفر به مشهد با استاندار خراسان رضوی و همچنین تجار ایرانی و افغانستانی دیدار کرد. وزیر خارجه طالبان در اظهارات خود در جمع تجار ایران و افغانستان که به‌تازگی محتوای آن منتشر شده است، می‌گوید: «مزده می‌دهیم تمام توطئه‌هایی که دشمنان اسلام و دشمنان هر دو کشور به کار انداخته بودند که ما بین دو کشور مسلمان و همسایه فاصله بیندازند، ناکام ماند.» متقی در ادامه گفت: «فلافضای اعتماد حاکم است و این به ما و شما امیدواری می‌دهد و امیدوار هستیم که ما و شما مشترکاً یک آینده بسیار خوبی داشته باشیم.»

تعامل اقتصادی اندک با ریاض

علیرضا غنایتی، سفیر ایران در عربستان در خصوص حجم تعاملات اقتصادی ایران و عربستان گفت: «حجم تعاملات اقتصادی دو کشور در حال حاضر قابل توجه نیست؛ چراکه ما به‌تازگی روابط دو کشور را از سر گرفته‌ایم و امیدواریم با توسعه مناسبات این میزان به یک رقم خوبی برسد. ما در سال‌های ۱۳۸۳، ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ حجم روابط تجاری مان با عربستان بین ۶۰۰ الی ۷۰۰ میلیون دلار بود و امیدواریم در فاصله اندکی بتوانیم به حجم قابل قبولی برسیم. در بیانیه پکن بر ضرورت همکاری بخش‌های خصوصی دو کشور در حوزه‌های تجاری و اقتصادی اشاره شده است و ما تلاش می‌کنیم بتوانیم این زمینه را فراهم کنیم تا بخش‌های مختلف دو کشور در حوزه‌های دولتی و خصوصی با یکدیگر ارتباط مناسبی را برقرار کنند و در آینده شاهد وضعیت خوبی در بخش‌های اقتصادی و تجاری دو کشور باشیم. طی چند ماهی که در عربستان به‌عنوان سفیر ایران مشغول هستم، دیدارهای متعددی با مسئولان وزارت خارجه عربستان داشته‌ام.»

اهمیت اقتصادی و ژئوپلیتیکی ویژه‌ای برخوردار است که این منطقه را برای مسکو مهم می‌کند. این منطقه همچنین بازار مناسبی برای محصولات صنعتی و نظامی روسیه و برای جذب سرمایه‌گذاری در آن کشور محسوب می‌شود.

۱۵ آذرماه، ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه با اسکورت چهار جنگنده، سفری یک‌روزه به خاورمیانه انجام داد که طی آن پس از سفری کوتاه به امارات متحده عربی، از عربستان سعودی دیدن کرد. پوتین ابتدا در ابوظبی، پایتخت امارات متحده عربی که میزبان مذاکرات آب و هوایی COP28 سازمان ملل است، فرود آمد. او را تا کاخ ریاست‌جمهوری اسکورت کردند و در آنجا با سلام ۲۱ تفتنگار و پرواز جت‌های نظامی امارات متحده عربی که دودی به رنگ‌های پرچم روسیه را به نمایش می‌گذاشتند، مورد استقبال قرار گرفت.

شیخ محمدبن زاید آل نهيان، رئیس امارات، پوتین را «دوست عزیز» خود خواند. شیخ محمد گفت: «از دیدار دوباره شما خوشحالم.» وی بعداً بیانیه‌ای صادر کرد و گفت، آن‌ها «اهمیت تقویت گفت‌وگو و همکاری برای تضمین ثبات و پیشرفت» را مورد بحث قرار دادند. پوتین نیز به شیخ محمد گفت: «روابط ما، عمدتاً به دلیل موقعیت شما، به سطح بی‌سابقه و بالایی رسیده است. امارات شریک تجاری اصلی روسیه در جهان عرب است.»

پوتین سپس به ریاض رفت و در آنجا با ولیعهد سعودی، محمد بن سلمان دیدار کرد که اولین دیدار رودررویی آن‌ها از اکتبر ۲۰۱۹ بود. رئیس‌جمهور روسیه در سخنانی مقدماتی که در تلویزیون روسیه پخش شد، از ولیعهد به‌خاطر دعوتش تشکر کرد و گفت در ابتدا انتظار داشت وی از مسکو بازدید کند، «اما تغییراتی در برنامه‌ها وجود داشت.» وی گفت: دیدار بعدی آن‌ها باید در مسکو برگزار شود و «هیچ چیز نمی‌تواند مانع توسعه روابط دوستانه ما شود.»

دیدار رئیس‌جمهور روسیه با ولیعهد عربستان پس از آن صورت گرفت که به‌رغم تعهد اوپک‌پلاس، سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) و همچنین متحدانش به رهبری روسیه برای کاهش بیشتر تولید، قیمت نفت کاهش یافت. با این حال، مشخص نیست که پوتین که از زمان آغاز جنگ اوکراین به ندرت روسیه را ترک کرده است، قصد داشت به‌طور خاص در مورد نفت یا ژئوپلیتیک با ولیعهد بزرگترین صادرکننده نفت خام جهان صحبت کند.

در این میان کشورهای عربی به‌ویژه عربستان و امارات نیز نفع بالایی را در افزایش سطح مناسبات با روسیه برای خود در نظر گرفته‌اند و در چارچوب رقابت غرب و روسیه، این قدرت‌های میانی هم چالش‌ها و هم فرصت‌ها را درک می‌کنند. به‌عنوان مثال، روابط نزدیک عربستان و امارات با روسیه بخشی از یک استراتژی گسترده‌تر برای کسب امتیازات بیشتر از غرب است. هرچه جنگ در اوکراین طولانی‌تر ادامه یابد، اقدام متعادل‌کننده و فرصت‌های متعاقب آن برای قدرت‌های خاورمیانه بزرگ‌تر می‌شود تا جایگاه خود را به‌عنوان بازیگران کلیدی منطقه ارتقا دهند. در واقع، عربستان سعودی و امارات با هیچ طرف خاصی در مناقشه بین قدرت‌های بزرگ همسو نیستند. آنها اهداف و آرمان‌های منطقه‌ای خود را دارند. از نظر آنها، عدم تعهد و سیاست خارجی چندوجهی به‌طور فزاینده‌ای به‌عنوان پاسخی مؤثر به پیچیدگی‌های محیط کنونی جهانی تلقی می‌شود.

متفاوت و متناقض، همراه با ارتش بشار اسد، نیروهای حزب‌الله لبنان و آرایش گسترده‌تری از نیروهای شبه‌نظامی مورد حمایت ایران در منطقه که شامل شبه‌نظامیان عراقی نیز می‌شود، برای حفظ موقعیت نظامی بشار اسد با همدیگر همکاری داشتند. روسیه از موقعیت حضور نظامی در سوریه برای اثبات خود به‌عنوان بازیگری عمده در صحنه جهانی استفاده و تلاش کرد از درگیری‌های سوریه جهت حفظ یک پلنفرم مقبولیت جهانی که شامل مشارکت سطح بالا با آمریکا نیز می‌شود، با ارائه خود به‌عنوان قدرتی مسلط برای حل بحران سوریه بهره‌برد.

روسیه در همین راستا نیز در ۴ آبان‌ماه میزبان هیئتی از گروه حماس بود تا بار دیگر بر نقش خود در ارتباط با تمامی گروه‌های ذینفع در تحولات خاورمیانه تاکید کند؛ مسکو همچنین جنگ اخیر در فلسطین اشغالی را «شکست سیاست‌های آمریکا» نامیده است. موسی ابومرزوق، که سرپرستی هیئت حماس را برعهده داشت نیز علت حضور در روسیه را مذاکره در مورد سرنوشت اتباع روسی اسیرشده در غزه دانست و گفت: از وزارت خارجه روسیه فهرستی از هشت اسم از افراد روسی-اسرائیلی بازداشت‌شده در نوار غزه دریافت کرده است. این مقام حماس وعده داد: «ما اکنون در حال جست‌وجوی افرادی هستیم که طرف روسی به آنها اشاره کرده است. دشوار است، اما ما در حال جست‌وجو هستیم. ما به محض اینکه آنها را پیدا کنیم آنها را آزاد خواهیم کرد.»

کرمیلین همچنین از گروه‌های مقاومت نیز مانند رفتاری که در قبال تهران دارد، به‌عنوان اهرمی در روابط خود با سایر کشورهای منطقه‌ای و فرامنتقه‌ای بهره‌می‌برد؛ به این معنا که درحالی‌که روسیه حتی در زمان حضور نظامی خود در سوریه تلاش می‌کرد تا میان اهداف خود و راضی نگه داشتن دمشق و تهران، با مواضع اسرائیلی در این کشور نیز کمترین برخورد را داشته باشد تا جایی که همچنان این انتقاد از روسیه وجود دارد که در زمان حملات هوایی رژیم صهیونیستی به مواضع ایران در سوریه، سیستم پدافندی خود را به کار نمی‌گرفت، پس از جنگ در غزه، با دعوت از هیئت حماس، به حمایت‌های اسرائیل از اوکراین، پاسخ می‌دهد.

وزیر امور خارجه روسیه در مصاحبه اخیر خود نسبت به این مواضع اسرائیل در زمان حمله نظامی به اوکراین انتقاد کرد و گفت: «باینتر لاپید مرا بسیار شگفت‌زده کرد... گفتند روسیه با زور درصدد تسلط بر سرزمین اوکراین است. این ناعادلانه بود و من با او در این باره صحبت کردم.»

روسیه و شورای همکاری خلیج فارس

جنگ اوکراین و افزایش فشارهای سیاسی و اقتصادی به روسیه، به روابط کرمیلین با کشورهای عربی منطقه به‌ویژه شورای همکاری خلیج فارس نیز شکل جدیدی داده و دیدارها و مناسبات مسکو با این کشورها را به طرز قابل لمس و محسوس افزایش داده است. رویارویی با آمریکا و تشدید رقابت‌ها و اختلافات ژئوپلیتیکی نقش مهمی در افزایش توجه مسکو به خلیج فارس دارد. هدف روسیه کاهش حضور و نفوذ آمریکا در مناطق مختلف از جمله خلیج فارس و ایجاد اتحادهای جدید با کشورهای این منطقه است.

برای روسیه که تحت شدیدترین تحریم‌های اقتصادی قرار گرفته است، منطقه خلیج فارس از

شمال-جنوب (INSTC) که از بنادر روسیه تا سواحل جنوبی ایران امتداد دارد، صحبت کرد. همچنین براساس گزارش‌ها، طرفین در نهایت بر سر خرید جنگنده‌های SU-35 روسی و همچنین بالگردهای تهاجمی Mi-28 و هواپیماهای آموزشی خلبانی در ازای پهپادهای ایرانی به توافق رسیده‌اند.

شورای اروپایی روابط خارجی در مقاله‌ای با عنوان «چگونه جنگ در اوکراین روابط روسیه و ایران را شکل می‌دهد؟» در توصیف همکاری‌های ایران و روسیه از جمله در حوزه نظامی می‌نویسد: «روسیه اکنون خود را به شیوه‌هایی متکی به ایران می‌بیند که تا قبل از فوریه ۲۰۲۲ غیرقابل تصور بود. مشارکت نظامی تهران در تلاش‌های جنگی روسیه تفاوت زیادی در توانایی روسیه برای استقامت در یک درگیری دشوار ایجاد کرده است. ایران که زمانی یک بازیگر ثانویه بود، اکنون یکی از مهم‌ترین همکاران روسیه در جنگ اوکراین است.»

به اذعان کارشناسان روس، از فوریه ۲۰۲۲، تمرکز مسکو بر تقویت روابط تجاری با ایران «یکی از زمینه‌هایی است که در آن تحولی در تفکر روسیه وجود دارد». مقامات روسی ادعا می‌کنند، این کشور در سال ۲۰۲۲ تجارت دو جانبه با ایران را نسبت به سال قبل ۲۰ درصد افزایش داد و به ۵ میلیارد دلار رسید. داده‌های صندوق بین‌المللی پول، کل تجارت در این دوره را ۲/۴ میلیارد دلار نشان می‌دهد، اما این مجموع ممکن است برخی از تجارت‌ها، از جمله معاملات سوآپ نفت و تجارت نظامی را که جزئیات آن توسط روسیه و ایران فاش نشده است، نادیده گرفته باشد. به گفته مقامات ایرانی، روسیه با سرمایه‌گذاری ۲/۷۶ میلیارد دلاری در آخرین سال مالی ایران (مارس ۲۰۲۲ تا مارس ۲۰۲۳) به بزرگترین سرمایه‌گذار خارجی در ایران تبدیل شده است.

روسیه و محور مقاومت

هرچند جنگ در غزه بهترین اتفاق، در بهترین زمان برای روسیه بود اما مسکو قطعاً دغدغه‌هایی را نیز در صورت تداوم و گسترش جنگ به‌خصوص اگر این مسئله پای ایران را به صحنه تنش باز کند، خواهد داشت و این امر به روابط پیچیده این کشور با آنچه «محور مقاومت» خوانده می‌شود، ارتباط دارد.

گسترش نقش روسیه در خاورمیانه و روابط ایران با محور مقاومت به رهبری ایران که امروز از سواحل مدیترانه تا تهران گسترده شده، درهم‌تنیده شده است. در سوریه، با هدف مشترک و محقق‌شده اطمینان از بقای بشار اسد، مشارکت روسیه و این بازیگران در درگیری‌ها به همدیگر گره خورده بود. سوریه نخستین گام برای شراکت روسیه و محور مقاومت محسوب می‌شود؛ جایی که در آن هر دو طرف قاطعانه متعهد به حمایت از اسد هستند. دخالت روسیه در سوریه از سال ۲۰۱۵ آشکارا در نتیجه سفر سردار قاسم سلیمانی، فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران ایران، به مسکو آغاز شد که در آن سفر، او از پوتین خواست تا به‌طور مستقیم در درگیری‌های سوریه مداخله کند. از سال ۲۰۱۵، دو کشور ایران و روسیه به‌رغم اهداف بعضاً

